

<https://doi.org/10.26565/2220-8089-2023-44-02>

УДК 323:316.3

Олексій Анатолійович Баталов

доцент кафедри політології, к. філос. н.,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022,
o.batalov@karazin.ua, <http://orcid.org/0000-0001-8285-2036>

Меланія Володимирівна Паламарчук

студентка бакалаврату кафедри політології,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022,
milanapalamarcuk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-5089-2608>

ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Досліджуються феномени політичної стабільності та політичних конфліктів. Аналізуються аспекти і фактори, що впливають на політичну стабільність, а також теоретичні підходи до аналізу політичних конфліктів та політичної стабільності. Стисло розглянуто особливості таких наукових підходів до визначення політичної стабільності: інституціональний, соціально-економічний, психологічний, геополітичний, системний. Надано власне визначення політичної стабільності як стійкості політичної системи, що означає відсутність різких змін та жорстких конфліктів принаймні протягом певного (бажано тривалого) часу. У вигляді таблиці подано систематизовані ключові аспекти цього поняття за допомогою різних підходів. У широкому сенсі політична стабільність буде враховувати такі аспекти, як громадянська участь, соціальне планування та економічна стабільність. У вузькому сенсі політична стабільність означатиме відсутність радикальних змін протягом певного періоду.

Аналізуються такі теоретичні підходи до аналізу політичних конфліктів: реалістичний, ліберальний, марксистський та постмодерністський. Реалісти вважають, що політичні конфлікти виникають через боротьбу за владу, ліберали вбачають причини виникнення конфліктів в недостатньому співробітництві між основними суб'єктами політики, марксистки розглядають політику як відбиття класових та економічних конфліктних відносин, а постмодерністи стверджують, що політика (де)конструюється через розмаїття дискурсивних практик.

Розглядаються такі методи розв'язання конфліктів у науковому середовищі, як: підтримання балансу сил (реалісти); апеляція до права та активізація перемовин заради припинення конфліктів (ліберали); загострення конфлікту для того, щоб суспільство, пройшовши через революційні події, перейшло в нову якість (марксистки); підтримання діалогу та толерантності в суспільстві (постмодерністи).

Ключові слова: *політична стабільність, політичні конфлікти, стійкість політичної системи, баланс сил, перемовини, революція, методи розв'язання конфліктів.*

Як цитувати: Баталов, О.А., Паламарчук, А. В. 2023. Поняття політичної стабільності та політичних конфліктів. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Питання політології»* 44: 15-18. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2023-44-02>.

In cites: Batalov, Oleksii, Palamarchuk, Melania. 2023. The Concept of Political Stability and Political Conflicts. *The journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Issues of Political Science»* 44: 15-18. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2023-44-02> (in Ukrainian).

© Баталов О.А., Паламарчук А. В., 2023.

This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License 4.0**.

Актуальність цієї статті зумовлена необхідністю дослідження політичної стабільності (зокрема, шляхів її досягнення) та політичних конфліктів (особливо факторів, що призводять до їх виникнення та розвитку).

Дослідженням політичної стабільності та політичних конфліктів займається значна кількість дослідників, серед яких перш за все необхідно виокремити таких всесвітньо відомих науковців, як Льюїс Козер, Семюел Гантінгтон та Кеннет Уолтц.

Метою статті є дослідження феноменів політичної стабільності та політичних конфліктів, їх взаємозв'язку. Це передбачає перш за все розгляд аспектів і факторів, що впливають на політичну стабільність, а також різних теоретичних підходів до аналізу політичних конфліктів та політичної стабільності. *Завданнями статті* є:

- розглянути основні наукові підходи (інституціональний, соціально-економічний, психологічний, геополітичний, системний) до визначення політичної стабільності;
- надати власне визначення феномену політичної стабільності;
- розглянути основні теоретичні підходи (реалістичний, ліберальний, марксистський, постмодерністський) до аналізу політичних конфліктів;

- систематизувати наявні методи розв'язання конфліктів.

Політична стабільність – це стійкість політичної системи, тобто відсутність різких змін та конфліктів принаймні протягом певного (бажано тривалого) часу. Вона включає: соціальний консенсус, стійкість інститутів, правову державність та ефективність управління. У широкому сенсі політична стабільність враховує такі аспекти: громадянська участь, соціальне планування та економічна стабільність. У вузькому сенсі політична стабільність означає відсутність радикальних змін протягом певного періоду у таких політичних системах, як уряд або парламент. Акцент робиться на уникненні тимчасових криз, конфліктів та порушень порядку. Політична стабільність вимірюється відсутністю великих змін у політичних структурах, ефективністю реагування уряду на виклики та узгодженістю дій між ключовими політичними гравцями (Bhat 2014). В таблиці 1 систематизовано ключові аспекти цього поняття за допомогою різних підходів. Кожен підхід розглядає політичну стабільність з різних ракурсів, розкриваючи її виміри та взаємодії з іншими соціальними та економічними факторами.

Таблиця 1.

Основні підходи до визначення політичної стабільності

Підхід	Опис
Інституціональний	Оцінка стійкості політичних інститутів та їхньої здатності забезпечити безпеку, законність і функціональність політичної системи. Цей підхід вивчає роль та ефективність основних політичних установ, таких як парламент, уряд, судова система та інші.
Соціально-економічний	Враховання рівня соціальної стабільності та економічного розвитку як важливих чинників політичної стабільності. Аналізується вплив економічних умов та соціальних факторів на політичний порядок та стабільність.
Психологічний	Розгляд відносин між політичними лідерами та громадянами, вивчення психології мас та рівня громадянської довіри. Оцінюється сприйняття влади, ступінь легітимності політичних лідерів та рівень задоволеності громадян політичним процесом.
Геополітичний	Урахування таких зовнішніх чинників, як міжнародні відносини та геополітичне середовище. Аналізується вплив зовнішніх сил на політичну стабільність країни чи регіону, включаючи дипломатичні відносини, міжнародні угоди та геополітичні конфлікти.
Системний	Розгляд політичної стабільності як взаємодії різних системних елементів: політичних, економічних, соціальних та інших. Оцінюється взаємодія та вплив цих елементів один на одного, що дозволяє отримати комплексний погляд на стан політичного середовища.

Визначення політичної стабільності завжди вимагає урахування контексту та мети, оскільки це поняття може трактуватися різними способами залежно від обста-

вин. У політично стабільному середовищі влада діє в межах конституційних повноважень, забезпечуючи порядок та

враховуючи інтереси різних верств населення, що є ключовою умовою для розвитку.

Політичні конфлікти, з точки зору політології, визначаються як конфронтація між різними політичними силами, спрямована на здобуття або збереження влади, впливу та ресурсів (Kirshner 2000). Поняття конфліктів може мати різні прояви та відбуватися на різних рівнях суспільства. Вони можуть призводити до соціальних розколів, економічної нестабільності та загострення конфліктів, що загрожує в першу чергу загальному розвитку суспільства.

Політологи, які досліджують зазначену проблематику, визначають політичний конфлікт, як проявлення суспільних нерівностей та суперечностей через розбіжності у цінностях, ідеологіях та інтересах різних соціальних груп. Так, на думку Козера, конфлікти є рушійною силою соціальних змін, тобто можуть викликати перегляд існуючих норм і структур, що згодом призводить до їхньої адаптації або заміни новими, більш ефективними. Конфлікти виявляють соціальні проблеми, які потребують вирішення, і через це сприяють прогресу та розвитку суспільства. З точки зору міжнародного права, це суперечка між державами та іншими міжнародними акторами, що включає в себе територіальні, економічні чи ідеологічні аспекти. Часто конфлікти можуть виникати через розбіжності в розподілі економічних ресурсів (Barnes 2023).

Політичний конфлікт виникає тоді, коли суб'єкти політики мають протилежні інтереси, цінності чи домагання, які не можуть бути задоволені одночасно. Його форма, інтенсивність, тривалість та наслідки можуть варіюватися. Він може бути патентним чи виявленим, низької чи високої інтенсивності, короткостроковим чи довгостроковим, локальним чи глобальним, внутрідержавним чи міждержавним. Виникнення політичного конфлікту проходить через певні етапи, пов'язані з політичним процесом, і розуміння цих етапів є корисним для розробки стратегій запобігання та вирішення таких конфліктів.

Теоретичні підходи до аналізу політичних конфліктів можна розділити на чотири основні групи: реалістичний, ліберальний, марксистський та постмодерністський. Реалісти вважають, що політичні конфлікти виникають через боротьбу за владу та безпеку, а ліберали вбачають причини їх виникнення в недостатньому співробітництві та інтеграції між суб'єктами політики. Марксистки розглядають політику як відбиття

класових та економічних відносин, а постмодерністи стверджують, що політика конструюється та деконструюється через розмаїття дискурсивних практик. Кожен підхід має власні методи розв'язання політичних конфліктів: реалісти підтримують баланс сил, ліберали – міжнародне право та дипломатію, марксистки – соціальну революцію, а постмодерністи – діалог та толерантність (Arena 2020).

У розумінні політичних конфліктів важливу роль відіграють різноманітні фактори, що визначаються політичним контекстом. Цей контекст включає історичні, соціокультурні, економічні та інші особливості кожної конкретної ситуації чи періоду. Історичний досвід є ключовим та використовується для розуміння причин, характеристик і наслідків конфліктів. Культурні та соціальні впливи відіграють важливу роль у визначенні теорій про конфлікти, а економічні умови визначають розподіл ресурсів та влади, що впливає на конфлікти (Parker, Goldstone 1992).

Висновки. У сучасному глобалізованому світі політична стабільність є важливою складовою для забезпечення ефективного функціонування політичних систем та уникнення конфліктів. Політичний конфлікт визначається різними соціальними, політичними й економічними факторами, що породжують суперечності та нерівності. Він може приймати різні форми та мати відмінні наслідки. Політична стабільність є важливою умовою для розвитку суспільства, тоді як політичні конфлікти можуть викликати соціальні розколи та економічну нестабільність. Розуміння різних аспектів та вимірів цих явищ допомагає ефективніше аналізувати та вирішувати виклики, що стоять перед сучасною політикою.

Політичні конфлікти розглядаються як конфронтації між політичними силами, що спрямовані на здобуття чи збереження влади, впливу або ресурсів. Конфлікти можуть бути як внутрішньодержавними, так і міждержавними, з різними формами, інтенсивністю та наслідками.

Для забезпечення політичної стабільності необхідно враховувати різноманітні фактори, що впливають на політичну систему, та використовувати комплексні підходи до їхнього аналізу. Ефективне розв'язання політичних конфліктів потребує використання інституційних механізмів, діалогу та співпраці між різними соціальними групами.

Аналіз конкретних політичних конфліктів (у тому числі поточних), розробка

рекомендацій для їх вирішення – це може
бути завданням вже наступної роботи.

Стаття надійшла до редакції 6.09.2023

Стаття рекомендована до друку 16.10.2023.

Oleksii Batalov

Associate professor of the Department of Political Sciences, PhD in Philosophy,
V.N. Karazin Kharkiv National University, 4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine,
o.batalov@karazin.ua, <http://orcid.org/0000-0001-8285-2036>

Melania Palamarchuk

bachelor's degree student of the Department of Political Sciences
V.N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv city, 61022, Ukraine,
milanapalamarcuk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-5089-2608>

THE CONCEPT OF POLITICAL STABILITY AND POLITICAL CONFLICTS

The phenomena of political stability and political conflicts have been studied. Aspects and factors influencing political stability have been analysed, as well as theoretical approaches to analysing political conflicts and political stability.

The peculiarities of scientific approaches to determining political stability have been briefly considered. Namely: institutional, socio-economic, psychological, geopolitical, and systemic. The actual definition of political stability has been provided as the stability of the political system, which means the absence of sudden changes and severe conflicts for at least a certain (preferably long) time. The systematized key aspects of this concept have been presented in table form using different approaches. Political stability will consider such aspects as civic participation, social planning and economic stability. In a narrow sense, political stability would mean the absence of radical changes during a certain period.

The following theoretical approaches to the analysis of political conflicts have been analysed: realist, liberal, Marxist and postmodernist. Realists believe that political conflicts arise due to the power struggle, liberals see the causes of disputes in insufficient cooperation between the main subjects of politics, Marxists consider politics as a reflection of class and economic conflict relations, and postmodernists argue that politics is (de)constructed through diversity discursive practices.

The following methods of conflict resolution in the scientific community have been considered: maintaining the balance of power (realists); appeal to the law and intensification of negotiations to end conflicts (liberals); aggravating the conflict for the society, having passed through revolutionary events, to move into a new quality (Marxists); maintenance of dialogue and tolerance in society (postmodernists).

Keywords: *political stability, political conflicts, stability of the political system, balance of power, negotiations, revolution, conflict resolution methods.*

REFERENCES

1. Arena, V. 2018. Ancient history and contemporary political theory: the case of liberty. *History of European Ideas*, 44:6, 641-657. <https://doi.org/10.1080/01916599.2018.1513704>
2. Barnes, N. 2023. The Enduring Influence of The Logic of Violence in Civil War. *Civil Wars*. Vol. 25. № 2-3: 569–576. <https://doi.org/10.1080/13698249.2023.2253044>
3. Bhat, I. 2014. A. Book Review: Robert O. Keohane, *After Hegemony: Cooperation and Discord* in the World Political Economy. *Asia-Pacific Journal of Management Research and Innovation*. Vol. 10. № 2 : 168–171. <https://doi.org/10.1177/2319510x14536257>
4. Kirshner, J. 2000. Rationalist explanations for war? *Security Studies*. Vol. 10. № 1: 143–150. <https://doi.org/10.1080/09636410008429423>
5. Parker, G., Goldstone, J. A. 1992. Revolution and Rebellion in the Early Modern World. *The American Historical Review*. London: Oxford University Press. Vol. 97. №. 5: 1488-1489. <https://doi.org/10.2307/2165954>

The article was received by the editors 6.09.2023.

The article is recommended for printing 16.10.2023.